

Anja Valk

Schrijven binnen/buiten de lijntjes van de leergang Over schrijfangst en schrijfplezier

In leergangen is schrijven vaak de afsluiting van een hoofdstuk. Cursisten mogen de geleerde woorden en de opgedane kennis over het thema in een schrijfofdracht voor het voetlicht brengen. De echte schrijvers onder de cursisten kunnen hier goed mee uit de voeten. Maar de anderen begrijpen maar niet hoe ze zo'n tekst moeten produceren of komen maar niet over hun schrijfangst heen. Met als gevolg dat je als docent veel tijd aan correctie en feedback besteedt. Anja Valk vond het daarom in haar lessen tijd voor wat anders: kortere schrijfofdrachten en andere werkvormen bij de hoofdstukken van de leergang.

Er knaagt iets

Sommige cursisten kunnen schrijven en weten als vanzelf hoe je in het Nederlands moet schrijven en hoe de Nederlandse tekstopbouw eruitziet. Zie bijvoorbeeld Elena, die zichzelf Nederlands heeft geleerd en over vroeger schrijft (B1-B2):

(...) Wat ik heel bijzonder vond, was de locatie van ons appartement. Ik woonde op het randje van het bos, op het eind van ons straat was er een meer en toch was het allen vijf minuten van het centrum. De natuur had een grote invloed op de vorming van mijn persoonlijkheid. Ik speelde meestal buiten, daardoor werd ik moedig en voorzichtig. (...)

Maar voor de meeste cursisten is schrijven een moeilijke vaardigheid. In leergangen zijn de schrijfofdrachten vaak open, zoals *Schrijf een brief aan de directeur van de school*. Soms staan er wel aanwijzingen bij: schrijf een brief aan je Nederlandse vriend en schrijf over je hobby's. Soms zijn de schrijfoefeningen gericht op het inoefenen van de grammaticaregel, bijvoorbeeld *Maak de zinnen af*. En in veel leergangen vind je schrijfofdrachten alleen als afsluiting van het hoofdstuk: de ultieme Neuner D-oefening. Daar is natuurlijk niets mis mee; er horen afmaakzinnen in een leergang te staan (al is het maar om te oefenen voor het examen) en

ook ultieme D-oefeningen verdienen een plek. Maar naar mijn idee ontbreekt er toch iets. Ik wil cursisten die geen Elena zijn ook aan het schrijven krijgen. Ik wil dat ze de taal die ze leren verder inoefenen. Ik wil ook dat deze cursisten schrijfplezier krijgen of tenminste hun schrijfangst overwinnen. Van ultieme D-oefeningen krijgt een aantal cursisten het spaans benauwd, en anderen leveren zulke ingewikkelde teksten in dat feedback geven lastig is. Daarom volgde ik de afgelopen jaren twee sporen.

Ik wil ook dat deze cursisten schrijfplezier krijgen of tenminste hun schrijfangst overwinnen

Spoor I: Kleinere schrijfofdrachten

In plaats van alleen de grote schrijfofdrachten uit het boek, bedacht ik samen met Titia Boers van VU-NT2 kleinere schrijfofdrachten bij de hoofdstukken van de leergang. De insteek van deze opdrachten was om de cursisten iets persoonlijks op te laten schrijven over het thema, in ongeveer 5-10 zinnen, al naar het gelang het niveau. Ze schreven dit tijdens de les. Ik

keek het ook tijdens de les na (snelle feedback, dat beklijft goed) en las teksten of mooie zinnen voor. Naar aanleiding daarvan hadden we soms met de hele groep een gesprek. Een voorbeeld bij een hoofdstuk over Zorg en welzijn (A2-B1): Schrijf een korte tekst over de volgende vragen:

- Waar ga je in jouw land naar toe als je ziek bent, naar de huisarts of naar het ziekenhuis?

- Wie zorgt voor je in het ziekenhuis?
- Werken mannen of vrouwen in het ziekenhuis?
- Doen zij hetzelfde werk?

Gevoel van urgentie

Frank schreef naar aanleiding hiervan:

In mijn land als je probleem heeft met jou lichaam of ziek bent, Dan ga je naar het ziekenhuis. Maar als je in het ziekenhuis ligt jou familie of vrienden zorgt voor jou, bijvoorbeeld met douche, eet en de

was. In het ziekenhuis van mij land werken samen mannen en vrouwen, maar niet de mannen zorgt voor mannen en de vrouwen zorgt voor vrouwen, maar hetzelfde werken....

En Reza schreef over Iran:

Als ben ik in Iran ziek geworden en had ik kleine problemen bijvoorbeeld de koorts, dan ben ik vaak naar huisarts gegaan en heb ik een recept van arts ontvangen, maar Had ik een echt probleem, ben ik direct naar specialist gegaan. In het ziekenhuis zijn veel artsen en ze helpen hun patiënten, in het ziekenhuis zijn alle afdelingen gemengd.

Het prettige van deze teksten is dat ze echt iets uitlokken waar de cursist over wil schrijven. Hij kent het onderwerp goed en voelt urgentie om zijn mening of ervaring op te schrijven. Het leverde soms ook andere tekstjes op dan ik had verwacht. Op de vraag *Wat is je lievelingsfruit?* bij een hoofdstuk over eten kreeg ik als antwoord van Satar (A2-B1):

Fruits zijn de bron van de vitamines en mineralen en iemand heeft vitamine en mineralen nodig. Als iemand wilt gezond worden, gebruikt dagelijks fruits. Al fruits zijn tegen oxidant en heeft vitamine en mineralen die is heel belangrijk voor groeien van de lichaam, repareren van tissues, bloed droek circulation en gezondheid van huid. Ik kan niet melon eten, hoeveel vind ik leuker maar ik heb gevoeligheid tegen melon.

Misschien was mijn vraag te simpel en te persoonlijk en wilde Satar liever iets algemeen schrijven. Ik heb hem gecomplimenteerd met zijn kennis en daarna gevraagd wat nu precies zijn lievelingsfruit is.

Schrijfkilometers maken

Schrijfkilometers maken is in ieder geval makkelijk met deze opdrachten. Bovendien is het niet eng om te schrijven, want je hoeft maar vijf zinnen te schrijven en eventueel kun je gewoon de vragen beantwoorden. Als docent vind ik het fijn om zo'n tekstje te corrigeren. Er komen voldoende taalregels aan bod, het onderwerp is heel duidelijk en ik kan heel goed aangeven wat er goed is en wat niet. Ik heb het idee dat feedback op dit soort tekstjes de cursist goed op weg helpt, al heb ik dat niet verder onderzocht. Een ander pluspunt is dat je het zo klein en makkelijk kunt maken als je wilt: je kunt er eventueel een voorbeeld bij geven, je kunt al woorden en halve zinnen geven – zo is het makkelijk om ook aan fase B en C van Neuner te werken. En niet onbelangrijk: de opdrachten zijn echt heel snel te maken. Langer dan een paar minuten was ik er niet mee bezig.

Instrumenteel, functioneel en met plezier

Dit type schrijfopdrachten sluit goed aan bij een aantal opmerkingen in het (nieuwe) *Handboek NT2*

www.coutinho.nl/nt2handboek

Ineke de Bakker vat in het hoofdstuk over *Schrijven* kort samen dat er instrumentele en functionele oefeningen zijn. Een cursist kan bij instrumentele oefeningen 'in een rustig tempo nieuwe woorden herhalen en grammaticale regels uitproberen, wat bijdraagt aan de verwerving van taal.' Functionele schrijfoefeningen zijn oefeningen waarbij de cursist oefent met tekstsoorten die voor hun studie of werk van belang zijn: de oefeningen dienen een duidelijk communicatief doel.¹ Dit zijn de oefenin-

gen die in de leergangen te vinden zijn. De Bakker vervolgt: 'Maar om cursisten daadwerkelijk aan het schrijven te krijgen, is vaak meer nodig. De schrijfopdrachten moeten ook prikkelend en uitdagend zijn. Vaak kunnen juist daarmee de wat minder gemotiveerde T2-schrijvers alsnog over de streep worden getrokken.'ⁱⁱ En ze merkt als laatste op: 'Na alle nadruk op functionele doelen is er tegenwoordig meer aandacht voor schrijven 'voor je plezier'.ⁱⁱⁱ Ik denk dat instrumentele, functionele en plezierige doelen goed met elkaar kunnen samengaan. Daarvoor volg ik ook spoor 2 in mijn lessen.

Spoor 2: Andere werkvormen

Prikkelende en uitdagende schrijfoefeningen hoeven niet veel hoofdbrekens te kosten. De luister- en leesteksten in een leergang lenen zich over het algemeen goed voor een kleine schrijfopdracht. De cursisten oefenen de woordenschat van het hoofdstuk hier vanzelf mee. De werkvorm *Dat is niet waar!* is hier een goed voorbeeld van. Na behandeling van de lees- of luistertekst schrijven de cursisten in tweetallen twee stellingen op over de tekst. Een stelling is waar, de andere is niet waar. Een ander tweetal leest de stellingen en noteert welke waar en welke niet waar is. Eventueel schrijven ze op waarom de stelling niet waar is. De tweetallen praten over wat ze opschrijven (en over hoe ze het opschrijven, dus over de regels voor grammatica en spelling). Het spelelement om de stellingen van een ander tweetal te lezen en te bespreken is een leuke en goede afrondende bezigheid.

Prikkelende en uitdagende schrijfoefeningen hoeven niet veel hoofdbrekens te kosten

Een heel ander soort doel heeft een werkvorm als *Knip-tekst*^{iv}. Voor deze tekst knip je een brief, e-mail, overtuigende of informerende tekst in stukken en laat je tweetallen bedenken wat de goede volgorde is. Dit kan gelukkig ook op de beamer, dan hoef je niet elk tweetal een setje te geven. De nabespreking hierbij is heel belangrijk. In de nabespreking ga je namelijk in op de vormeisen van de tekst (aanhef, alineaopbouw) en focus je ook op de woordenschat. Alhoewel de cursisten niet zelf schrijven met deze werkvorm, hoort hij wel bij het schrijfonderwijs thuis. Ze leren hoe een tekst in elkaar zit, een echte Neuner B-oefening dus.

Gekleurde teksten

En een werkvorm als *Gekleurde teksten*^v blijft leuk om te doen! Deze is puur voor schrijfplezier, ik heb al veel leuke leskwartieren op deze manier gevuld. We leerden de werkvorm van Leen Verrote

en Johanna Potargent. Je geeft bij deze werkvorm een tekst met gaten, bijvoorbeeld:

Op een dag liep ik naar mijn Ik kwam langs een huis. Daar zag ik hem: Hij keek me aan en zei:

Je vraagt cursisten om in kleine groepjes de tekst in te vullen, maar dan zo dat het ene groepje een vrolijke tekst maakt, een ander groepje een romantische, griezelige, droevige, spannende of grappige. Of meer teksten van een soort, dat is ook goed. De groepjes vullen de teksten aan en daarna lees jij ze met droevige, spannende of romantische stem voor. Dat is essentieel, omdat je eventuele onduidelijkheden wat kan verdoezelen of nog wat kan uitleggen. Het kan bijvoorbeeld het volgende vrolijke verhaal opleveren, in een groep rond A2 net voor een afsluitende toets:

*Op een **warme** dag liep ik naar mijn **vriend**. Ik kwam langs een **prachtig** huis. Daar zag ik hem: **Michael Jackson**. Hij keek me aan en zei: **Wil je met me trouwen?***

En heel eng is natuurlijk deze:

*Op een **koude** dag liep ik naar mijn **supermarkt**. Ik kwam langs een **oud** huis. Daar zag ik hem: **mijn docent**. Hij keek me aan en zei: **Je bent niet geslaagd voor de toets**.*

Samenvattend

Door binnen de lijnen van de leergang te blijven, maar soms net daarbuiten te kleuren met kleine schrijfopdrachten of werkvormen met een twist, lukt het mij om schrijven een prominentere plaats in de les te geven. Cursisten maken meer schrijfkilometers, oefenen de woordenschat en de taalregels en krijgen echt meer plezier in het schrijven.

Met dank aan Titia Boers van VU-NT2 voor de samenwerking en ontwikkeling van de korte schrijfopdrachten.

Anja Valk geeft al bijna twintig jaar met veel plezier Nt2, onder meer bij VU-NT2. Dit jaar richtte ze met Vita Olijhoek Taalbureau Olijhoek & Valk (www.olijhoek-valk.nl) op. Ze is auteur van onder andere *Actief met taal* (www.coutinho.nl/actiefmettaal2-uitgave/.)

Reactie? Meer weten? Mail naar info@olijhoek-valk.nl

Literatuur

Bossers, B., F. Kuiken & A. Vermeer (red, 2015). *Handboek Nederlands als Tweede Taal in het volwassenenonderwijs*. Bussum: Coutinho.

Coole, D. de & A. Valk (2015). *Actief met taal. Didactische werkvormen voor het talenonderwijs*. Bussum: Coutinho.

Noten

ⁱ Handboek Nederlands als Tweede Taal in het volwassenenonderwijs, pagina 328

ⁱⁱ idem

ⁱⁱⁱ Idem, pagina 335

^{iv} Actief met taal, pagina 38

^v idem, pagina 106